

Baba Katılımını Arttırmak İçin Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Alternatif Fikirleri

Alternative Ideas of Preschool Teacher Candidates to Increase Father Involvement

Erhan Alabay^{a*}

^aUniversity of Health Sciences, İstanbul, Turkey

Öz

Bu araştırmanın amacı, okul öncesi öğretmen adaylarının eğitimde baba katılımını arttırmaya yönelik alternatif fikirlerini ortaya çıkarmaktır. Araştırma nitel araştırma yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Verilerin toplanmasında odak grup görüşmesinden yararlanılmış olup, yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Odak grup görüşmesinde kaydedilen veriler betimsel analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırmanın çalışma grubu, İstanbul ilinde bulunan iki üniversitenin eğitim fakültesi okul öncesi öğretmenliği bölümünde okuyan 30 lisans öğrencisinden oluşmaktadır. Araştırma sonucunda, okul öncesi öğretmen adaylarından alınan fikirler beş temada toplanmıştır. Baba katılımının artmasına yönelik oluşan bu temalar; “Basın Yayın Organları”, “Sosyal Medya”, “Formal Eğitim”, “Etkinlik Uygulama” ve “Politika Geliştirme”dir. Oluşturulan temalarla babaların ebeveyn eğitimine daha aktif katılacağı lisans öğrencileri tarafından düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Baba katılımı, okul öncesi eğitim, okul öncesi öğretmen adayı.

Abstract

The purpose of this research is to unveil the alternative ideas of pre-school teacher candidates towards increasing father involvement in pre-school education. The research was carried out with qualitative research method. Focus group interview was conducted to collect the data, and semi-structured interview form was used. The data recorded in the focus group interview were analyzed using the descriptive analysis method. The study group of the research consists of 30 undergraduate students studying in the early childhood education department of the education faculties of two universities in İstanbul. As a result of the research, the ideas received from pre-school teacher candidates were categorised under five sub-themes. These sub-themes formed for increasing father participation were as follows; "Press Media Organs", "Social Media", "Formal Education", "Activity Implementation" and "Policy Development". Based on the themes created, preschool teacher candidates think these alternative ideas that fathers will participate more actively in parental education.

Keywords: Father involvement, preschool education, preschool teacher candidate.

© 2021 Başkent University Press, Başkent University Journal of Education. All rights reserved.

1. Giriş

Yirmi yıl öncesine kadar aile katılımı üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde, büyük bir kısmının anneler üzerinden veri toplanarak yapılan çalışmalar olduğu görülmektedir. Baba katılımı üzerine yapılan çalışmaların ise sınırlı olduğu söylenebilir (Slaughter & Nagoshi, 2020; Wilson & Prior, 2011; Zanoni, Warburton, Bussey & McMaugh, 2013). Fakat babaların da eğitime katılımı en az annelerin katılımı kadar önem arz etmektedir (Bronte-Tinkew, Carrano, Horowitz, & Kinukawa, 2008; Cabrera, Fagan, Wight, & Schadler, 2011; Jones, 2004). Hatta bazı çalışmaların bulguları incelendiğinde, baba katılımının eksikliği, anne katılımının eksikliğinden daha fazla çocuğu etkilediği tespit edilmiştir. Harris, Frustenberg ve Marmer (1998) ve Loeber ve Stouyhamer-Loeber (1986) anne ve

*ADDRESS FOR CORRESPONDENCE: Assoc. Prof. Dr. Erhan Alabay, Child Development Department, Faculty of Health Sciences, University of Health Sciences, İstanbul, Turkey. E- mail address: erhan.alabay@sbu.edu.tr.Tel: +90(216) 418 96 16. ORCID ID:0000-0003-4025-2352.

Received Date: March 17th, 2020. Acceptance Date:December 5th, 2020.

baba katılımı ile ergenlerin suç işleme düzeylerini inceledikleri çalışmada, çocuk suçluluğu ile baba katılım düzeyi, anne katılım düzeyinden daha fazla etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Flouri ve Buchanan (2003) ergenlerle yaptıkları çalışmada da, ergenlerin iyilik halleri ile anne-baba katılımı incelenmiş ve çalışma sonucunda iyilik halleri ile baba katılımının anne katılımından daha fazla ilişkili olduğu sonucuna varılmıştır. Baba katılımı ile ilgili diğer çalışmaların bulguları incelendiğinde, baba katılımı yüksek olan çocukların daha aktif öğrendiği, okulda daha iyi performans sağladığı ve daha olumlu davranışlar sergilediği görülmüştür (Flouri, 2008; Lamb, 2010; Kochanska, Aksan, Prisco, & Adams, 2008; Pancsofar & Vernon-Feagans, 2010; Allen & Daly, 2007; Cabrera, 2019; Zhang, Liu ve Hu, 2019). Ayrıca baba katılımındaki artış sadece çocuğun değil babanın üzerinde de olumlu etkilere neden olmaktadır. Örneğin baba katılımının artması, babaların motivasyonunu ve iş başarısını arttırmaktadır (Baxter & Smart, 2011; Eggebeen & Knoester, 2001; Smith, 2011; WHO, 2007).

Baba katılımı ile ilgili çalışmaların artışından ve olumlu etkilerinin araştırma sonuçlarında belgelendirilmiş olmasından dolayı, baba katılımlarının günümüzde artış gösterdiğini söylememiz mümkündür (Pekel Uludağlı, 2017; Lamb & Lewis, 2010; Tezel Şahin & Özbey, 2007). Mikelson (2008)'un üç yaşında çocuğu olan anne ve babaları örnekleme aldığı çalışmasında, hem annelerin hem de babaların yüksek düzeyde katılımının olduğunu, hatta baba katılımının annelerden daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Henz (2017)'in İngiltere'deki baba katılımı ile ilgili yaptığı çalışmasında, 2000 ile 2015 yılları arasındaki baba katılım oranları incelenmiştir. İngiltere'deki babaların çocuklarıyla geçirdikleri toplam sürenin düştüğü, fakat çocuk bakımı boyutunda baba katılımının arttığı tespit edilmiştir. Ayrıca 2000 yılında annelerin yarı zamanlı işlerde daha fazla çalıştığı ve bu nedenle annelerin babalardan daha fazla çocuğun gelişim ve eğitiminde aktif olduğu sonucuna ulaşılmıştır, 2015 yılında annelerin daha fazla tam zamanlı çalışmaya başladığı ve bu nedenle babaların da çocukların hem gelişimsel hem de eğitimsel katılımına daha fazla katılım gösterdiği görülmüştür (Henz, 2017). Fakat ataerkil yapıda olan toplumlardaki baba katılım oranlarının diğer ülkelere oranla daha düşük olduğu görülmektedir. Çünkü ataerkil toplumlarda çocuğun bakımı ve eğitimi büyük bir çoğunlukla anneye yüklenmektedir. Türkiye'de baba katılımı ile ilgili çalışmaların sonuçları incelendiğinde, babaların çocukların hem evde hem de eğitim kurumlarında katılımlarının yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmaktadır (Karakas, 2014; Gürşimşek, Kefi & Girgin, 2007; Taşkın & Erkan, 2009; Pekel Uludağlı, 2017; Ünüvar, 2010; Günay Bilaloğlu & Aktaş Arnas, 2019; Ünlü, 2010; Ünlü-Çetin ve Olgan, 2016; Ünlü-Çetin, 2015; Sahip & Molzan Turan, 2007).

Baba katılımını arttırmak amacı ile birçok ülke farklı çalışmalar gerçekleştirmektedir. ABD'nde 1990'dan itibaren Erken Head Start ve Fragile Families programlarında babaların çocuğun eğitiminde daha etkin olması üzerine çalışmalar yapıldığı görülmüştür (Fagan ve Stevenson, 1995; Amato, 1996). Ayrıca ABD'de 1990 yılından başlayarak aile eğitimi ile oyun grubu programları düzenlemiş ve bu programa haftada bir gün ikişer saatten babaların ve çocuklarının katılımı sağlanmıştır (McBride, 1990). İskandinav ülkelerinde ise cinsiyet eşitliği ve babaların da çocuğun gelişiminde etkin rol alabilmesi amacıyla politikalar geliştirilmiştir (Brandth ve Kvanne, 2009; Adler ve Lenz, 2017). Almanya'da her iki ebeveynin de istihdama odaklanması amacıyla, babalara çocuklarının gelişimine ve eğitimine katılabilmesi için izin politikalarına gidildiği görülmektedir (Cyprian, 2007; Mühling, 2007; Possinger, 2013). Türkiye'de ise ilk olarak Anne Çocuk Eğitim Vakfı'nın (AÇEV) geliştirdikleri Baba Destek Programı (BADEP) göze çarpmaktadır. 1996 yılında başlatılan Baba Destek Programı kapsamında, babaların çocuklarıyla daha fazla zaman geçirmelerini ve daha sağlıklı iletişim kurabilmelerini sağlamak amacıyla 13 hafta boyunca babalara çocuk gelişimi ile ilgili eğitimler verilmiştir (Kuzucu, 2011; Ersan, 2013; Atmaca Koçak, 2004). AÇEV dışında Başkent Üniversitesi'nin koordine ettiği ve Prof. Dr. Sibel Güneysu ve ekibiyle birlikte "*Haydi Babalar Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına!*" adlı bir proje uygulamaya başlatılmıştır. 2016 yılında başlatılan bu proje Avrupa Birliği projesi kapsamında sürdürülmüş olup, babaların erken çocukluk eğitimine katılımının artırılması hedeflenmiştir. İsveç, Hollanda ve Türkiye'nin ortaklarından olduğu bu proje kapsamında, baba katılımının artırılması için baba katılım kılavuzları, baba katılımı etkinlikleri el kitapları ve baba katılımını içeren web siteleri oluşturulmuştur. Aynı zamanda proje kapsamında öğretmen eğitimleri, aile eğitimleri ve pedagojik aktiviteler gerçekleştirilmiştir (Güneysu ve ark., 2018). Bir diğer baba katılımını arttırmak için Türkiye'den verilebilecek örnek ise Kırıkkale Üniversitesi'nin her sene gerçekleştirdiği ve gelenekselleştirdiği "*Babamın Yeri Benim Yanım*" adlı etkinliğidir. 2016 yılında başlatılmış ve Dr. Şenil Ünlü Çetin tarafından koordine edilen ve okul öncesi öğretmenliği bölümü öğrencileri ile birlikte gerçekleştirilen bu etkinlikte, her yıl çocuklar babaları ile birlikte keyifli oyunları oynamaktadırlar (Gençay, 2020). Fakat Türkiye'de baba katılımını arttırmak amacıyla daha fazla çalışmalar yapılması gerekmektedir. Yapılan bu çalışmaların yeterli olduğunu söylemek mümkün değildir.

Bu çalışma kapsamında amaç, okul öncesi öğretmen adaylarının eğitimde baba katılımını arttırmaya yönelik alternatif fikirlerini ortaya çıkarmaktır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki araştırma sorusuna yanıt aranmıştır.

1. Babaların okul öncesi eğitim basamağında katılımının artırılması amacıyla lisans öğrencilerinin alternatif fikirleri nelerdir?

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada, nitel araştırma yönteminden yararlanılmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden ise “temel nitel araştırma modeli” seçilmiştir. Temel nitel araştırma yönteminde, diğer nitel yöntemlerinde olduğu gibi gözlem, görüşme ya da doküman analizleri ile veriler toplanır ve toplanan bulgular doğrultusunda ortaya çıkan olgunun açıklaması yapılır (Merriam, 2009).

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, İstanbul ilinde bulunan 2 üniversitenin eğitim fakültesi okul öncesi öğretmenliği bölümünde öğrenim görmekte olan toplam 30 lisans öğrencisi oluşturmaktadır. Üniversitelerin seçiminde kolay ulaşılabilir örneklem tercih edilirken, araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenliği lisans öğrencilerin belirlenmesinde ise amaçlı örnekleme yönteminden yararlanılmıştır. Amaçlı örnekleme modeli, konunun amacı doğrultusunda araştırmacıya derinlemesine ve ayrıntılı bilgi verir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu çalışmada belirlenen okul öncesi öğretmenlerinin Anne Baba Eğitimi/Aile Eğitimi, Okul Deneyimi ve Öğretmenlik Uygulaması gibi alan derslerini almış olması amacı aranmıştır. Bu nedenle araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerin hepsi 4. sınıf öğrencisidir. Araştırma kapsamına alınan lisans öğrencilerinin hepsinin kadın ve ortalama yaşlarının 24,45 yıl olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

2.3. Veri Toplama Aracı ve Süreci

Araştırmada verilerin toplanması amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme formu hazırlanırken, ulusal ve uluslararası literatür incelenmiştir. Gerekli uzman görüşleri doğrultusunda hazırlanan sorular araştırma kapsamına alınmayan farklı 3 okul öncesi öğretmenliği lisans öğrencisine sorulmuş ve araştırmanın amacı doğrultusunda yanıtların verilip verilmediği incelenmiştir. Pilot çalışmadan alınan geribildirimler sonucunda araştırmada 2 ana soru lisans öğrencilerine sorulmuştur. Bu sorular:

- 1.Okul öncesi eğitimde baba katılımını nasıl değerlendiriyorsunuz?
- 2.Sizce okul öncesi eğitimde baba katılımını arttırmak amacıyla ne gibi fikirler üretilmelidir?

Bu soruların dışında odak grup görüşmesi dahilinde sonda sorularına yer verilmiştir. Çalışmada gerekli izinleri veren iki farklı üniversitenin eğitim fakültesi okul öncesi öğretmenliği bölümü seçilmiştir (A Üniversitesi, B Üniversitesi). Bölümlerin dördüncü sınıfları çalışmaya dâhil edilmiştir. Öncelikle 4. sınıf öğrencilerine araştırmanın genel amacı anlatıldıktan sonra araştırmaya katılmak isteyen öğrencilerin listesi çıkartılmıştır. A Üniversitesinden 15 öğrenci, B üniversitesinden ise 15 öğrenci çalışmaya katılmayı gönüllü olarak kabul etmiştir. Çalışmada veri toplama yöntemi olarak odak grup görüşmesi tercih edilmiştir. Odak grup görüşmesi, araştırmacı tarafından belirlenmiş bir konu hakkında, konu ile ilgili katılımcı grubun bilgi ve fikirlerini ortaya çıkartmak amacıyla uygulanan bir görüşme tekniğidir (Sönmez & Alacapınar, 2011). Odak grup görüşmeleri ortalama olarak 4-10 kişiden oluşan gruplardan oluşur. Bu nedenle katılımcılar tamamen gönüllü olarak gruplara ayrılmış, her üniversitede 2 farklı odak grup görüşmesi planlanmıştır. Bu doğrultuda A üniversitedeki birinci odak grup 6, ikinci odak grup ise 9 kişiden; B üniversitesindeki birinci odak grup 8, ikinci odak grup ise 7 kişiden oluşmuştur. Her grup ile ortalama olarak 30-45 dakika aralığında görüşmeler yapılmış olup, her bir grupla bir kez görüşme yapılmıştır. Görüşmeler öğrencilerin lisans derslerinin olmadığı ve üniversitelerinde boş olan bir toplantı odasında gerçekleştirilmiştir. Odak grup görüşmesine başlamadan oturma şekli araştırmacı tarafından ayarlanmış olup, güç dengesinin oluşmaması amacıyla çember şeklinde bir oturma düzeni oluşturulmuştur. Her bir görüşme ses kayıt cihazı ile kaydedilmiş ve görüşme bittikten sonra araştırmacı tarafından yazıya dökülmüştür. Verilerin analizinde tümevarım analizi kullanılmıştır. Patton (2002)'a göre tümevarım analizinin kullanılması çalışılan grubun sembolik dünyasını anlamak amacıyla araştırmacıya yardımcı olacaktır. Tümevarım analizi, kodlama yoluyla verileri kategorilere ayırmak, bu kategoriler arasındaki ilişkileri çıkararak tema ve alt temaları oluşturma anlamına gelmektedir.

2.4. İnanırlık

Çalışmada inanırlığın sağlanması amacıyla, araştırmacı tarafından hazırlanmış olan soru formu 3 uzmana yönlendirilmiştir. Bu uzmanlardan ikisi okul öncesi eğitimi alanında doktora eğitimine, biri ise çocuk gelişimi ve eğitimi alanında doktora eğitimine sahip öğretim üyeleridir. Uzman görüşleri doğrultusunda gelen düzenlemeler

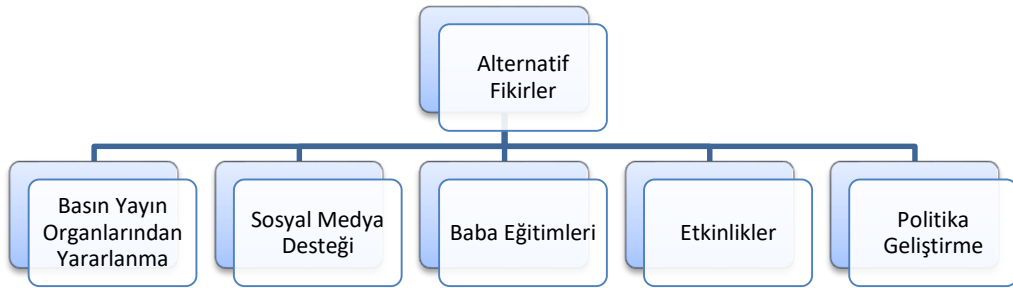
yapılıp, sorular son halini almıştır. İnanırlık adına yapılan bir diğer işlem ise, asıl çalışmaya geçilmeden önce aynı özelliğe sahip, fakat farklı çalışma grubundan 3 okul öncesi öğretmenliği lisans öğrencisi ile pilot çalışma gerçekleştirilmiştir. Bu pilot çalışmada soruların anlaşılır olup olmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca bir diğer inanırlık basamağında ise, çalışma grubunun seçimidir. Özellikle çalışma grubunun seçiminde okul öncesi eğitim kurumlarında uygulama yapmış ve aile eğitimi ile ilgili dersleri almış 4. sınıf öğrenci olma şartı aranmıştır. Bu öğrencilerinde çeşitliliğinin sağlanması amacıyla biri devlet, biri özel üniversite olacak şekilde çalışma grubu seçilmiştir.

2.5. Etik

Bu çalışma, Sağlık Bilimleri Üniversitesi Hamidiye Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'nun 24.09.2020 tarih ve 20/344 sayı numarası ile gerekli etik kurul belgesi alınmıştır. Ayrıca çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden lisans öğrencilerinden de onam formu alınmıştır.

3. Bulgular

Araştırma kapsamında gerçekleştirilen odak grup görüşmelerinin analizleri gerçekleştirildiğinde, okul öncesi öğretmen adaylarının babaların okul öncesi eğitim basamağında katılımının artırılması amacıyla oluşturdukları alternatif fikirleri 5 temada toplanmıştır. Bu temalar Şekil 1'de sunulmuştur.

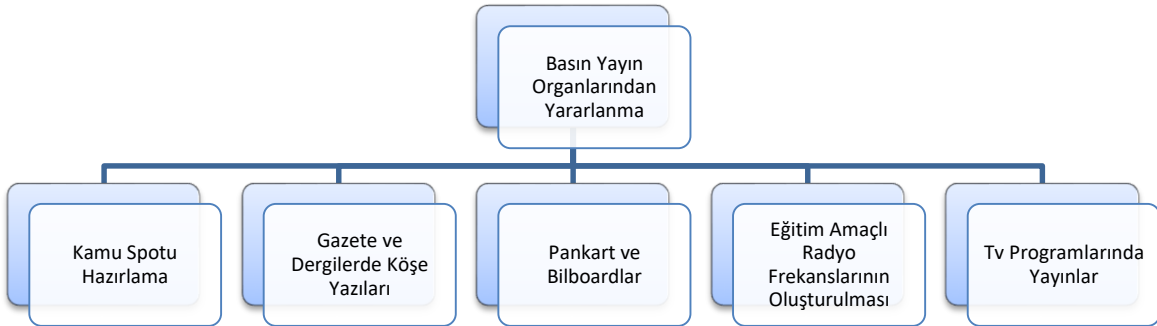

Şekil 1. Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Baba Katılımı İçin Ortaya Çıkardıkları Alternatif Fikirler

Şekil 1 incelendiğinde, lisans öğrencileri ile yapılan odak grup görüşmeleri doğrultusunda 5 temanın oluştuğu görülmüştür. Bu temalar, basın yayın organlarından yararlanma, sosyal medya desteği, baba eğitimleri, etkinlikler ve politika geliştirme temalarıdır. Her tema ayrı ayrı incelenmiş ve alt temaları grafikleştirilmiştir.

Basın Yayın Organlarından Yararlanma Teması

Basın yayın organlarından yararlanma temasını, öğrencilerin kitle iletişim araçlarından (televizyon, radyo, gazete gibi) yararlanarak üretmiş olduğu fikirler oluşturmaktadır. Bu tema altında 5 alt tema oluşmuştur. Bu alt temalar Şekil 2'de verilmiştir.

Şekil 2. Basın Yayın Organlarından Yararlanma Temasını Oluşturan Alt Temalar

Basın yayın organlarından yararlanma alt teması toplam 5 alt temadan oluşmuştur ve bu alt temalar kamu spotu hazırlama, gazete ve dergilerde köşe yazıları, pankart ve billboardlar, eğitim amaçlı radyo frekanslarının oluşturulması ve tv programlarında yayınlar alt temalarıdır. Bu alt temalara giren ham veri örneklerine aşağıda yer verilmiştir.

K2. “Bence öncelikle babaların katılımını sağlamak ve onları çocuk gelişimi konusunda bilgilendirmek için erkeklerin daha fazla çalışmış olduğu iş yerleri belirlenip, o alanlardaki billboardlar bu konuda kullanılabilir. Her ay babaları ilgilendiren konular, küçük ve etkili mesajlarla o billboardlarda gösterilebilir. Bu da babaların farkındalıklarını bence arttırabilir diye düşünüyorum.”

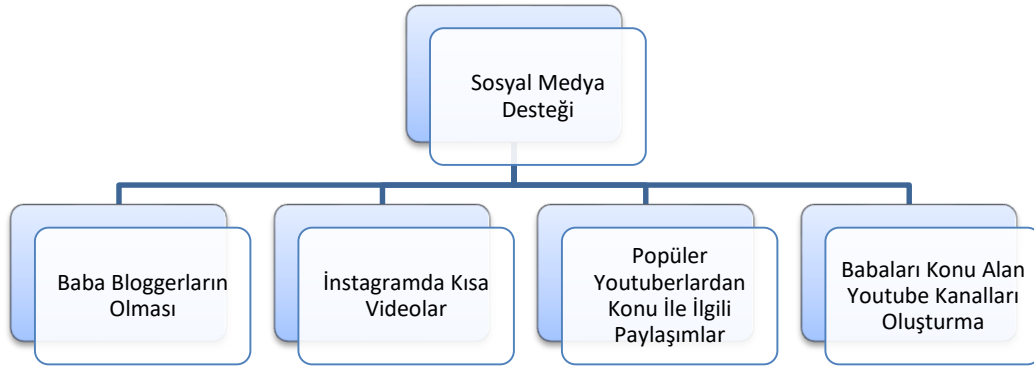
K6. “Evet billboardlar güzel fikir. Hatta artık hareketli ve görüntü yayınlanan elektronik billboardlar da var Beşiktaş'ta görmüştüm. Buralarda babalar iş servisini, otobüsünü beklerken, babalar ve çocukları konu alan kısa ve etkili filmlerde yayımlanabilir.”

K24. “Basın organlarını bu konuda kullanmak doğru olabilir. Örneğin nasıl sigara kullanmasını engellemek için kamu spotları hazırlanıyorsa, babaların çocuklarının gelişim ve eğitimlerinde neler yapmasını gerektiğini, nelere önem vermesi gerektiğini kamu spotları hazırlanarak, tv de izlenme oranları yüksek olduğu saatlerde zorunlu olarak yayımlamak baba katılımını bir nebze olsa arttırabileceğini düşünmekteyim.”

K16. “Her gün işe giderken aslında araçların radyosu hep açık oluyor. Acaba sadece baba ve çocukları konu alacak radyo programları veya bu konuya özel radyo kanalları açılıp, burada uzmanlar tarafından babalara destek eğitimlerin sağlanacağı programlar sunulamaz mı? Bence güzel bir fikir olabilir.”

Sosyal Medya Desteği Teması

Araştırmaya katılan lisans öğrencilerinin web üzerinden hizmete sunulan tek yönlü, çift yönlü veya eş zamanlı bilgi paylaşımlarını sağlayan medya sistemlerini araç olarak kullanarak üretmiş oldukları alternatif fikirler sosyal medya desteği temasını oluşturmaktadır. Bu tema altında 4 alt tema oluşmuştur. Bu alt temalar Şekil 3'te verilmiştir.

Şekil 3. Sosyal Medya Desteği Temasını Oluşturan Alt Temalar

Sosyal medya desteği teması toplam 4 alt temadan oluşmuştur ve bu alt temalar baba bloggerların olması, instagramda kısa videoların oluşturulması, popüler youtuberlardan veya ünlü isimlerden konu ile ilgili internet paylaşımları ve babaları konu alan Youtube kanallarının oluşturulması alt temalarıdır. Bu alt temalara giren ham veri örneklerine aşağıda yer verilmiştir.

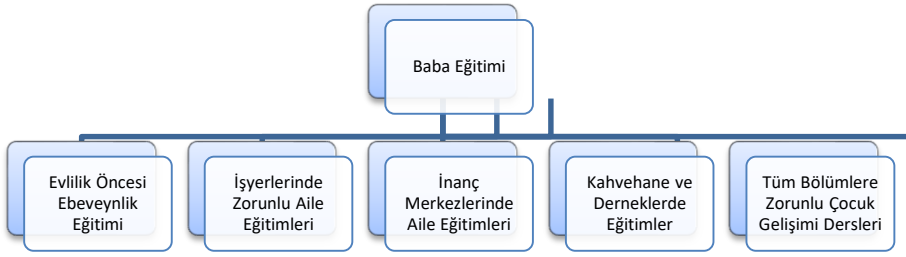
K8. “Artık günümüzde neredeyse herkesin instagramı var. Artık çok popüler. Bu nedenle instagramda da konu ile ilgili videolar yayınlanabilir.”

K9. “Hatta instagramda takipçi sayısı milyon ve üzeri olan birçok baba var. Bu babalar bu konu hakkında öncü olarak seçilip, bu konu hakkında kendi hesabından veya bu konuyla ilgili yeni hesaplar oluşturup oralarda uzmanlardan almış olduğu bilgileri diğer kişilere bilgilendirme yapabilir.”

K14. “Toplumumuzda erkekler çoğunlukla futbolu seviyor. Ünlü futbolcular youtube'ta veya instagram'da babalar ve çocukları üzerine eğitimler verebileceği paylaşımlar yapabilir diye düşünüyorum. Ayrıca nasıl akademisyen anne var ve çocuğuyla nasıl etkinlik yapacağını paylaşıyorsa ki on binlerce kişi takip ediyor onu örnek alıyor, belki babalarda bu şekilde çocuklarıyla beraber etkin bir vakit nasıl geçiriyor bu konu hakkında paylaşımlar yapabilir.”

Baba Eğitimi Teması

Araştırmaya katılan lisans öğrencilerinin erkeklere verilmesi gereken gönüllü veya zorunlu çocuk gelişimi ile ilgili eğitimlerle ilgili olarak üretmiş olduğu alternatif fikirler baba eğitimi temasını oluşturmuştur. Çalışmada bu tema altında toplamda 5 alt tema oluşmuştur. Bu alt temalar Şekil 4'te verilmiştir.

Şekil 4. Sosyal Medya Desteği Temasını Oluşturan Alt Temalar

Baba eğitimi teması toplam 5 alt temadan oluşmuştur ve bu alt temalar, evlilik öncesi ebeveynlik eğitimi, işyerlerinde zorunlu aile eğitimleri, inanç merkezlerinde aile eğitimleri, kahvehane ve derneklerde eğitimler ve tüm üniversite bölümlerinde zorunlu çocuk gelişimi dersleri alt temalarıdır. Bu alt temalara giren ham veri örneklerine aşağıda yer verilmiştir.

K19. “Bence ilk olarak babalar en çok nerede vakit geçiriyor bu soruya yanıt vermeliyiz. En çok iş yerlerinde vakit geçiriyorlar. Bir yerde okumuştum iş yerleri muhakkak çalışanlarına iş haricinde de eğitimler de verme zorunluluğu var. Bu eğitimleri işverenler çalışanlarına sağlayabilir. Uzman kişileri davet ederek iş yerlerinde zorunlu eğitimler verilebilir.”

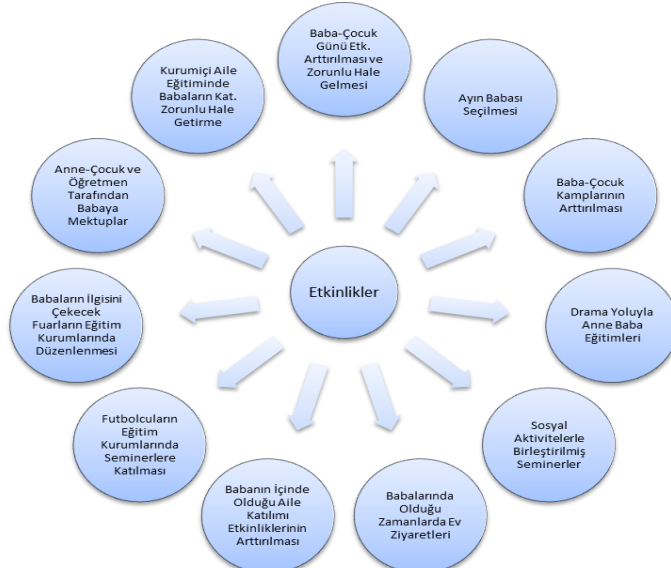
K17. “Kesinlikle arkadaşşıma katılıyorum. Çünkü babalara neden eğitime katılmıyorsunuz diye sorduğumuzda babaların klasik cevabı iş yoğunluğumuzdan diyorlar. Bu nedenle onlar gidemiyorsa bence iş yerleri konu ile ilgili uzmanları çağırarak fabrikalarda eğitim verebilir.”

K30. “Lisans ve ön lisans programlarını düşündüğümüzde hepsinde zorunlu olarak temel dersler var. Örneğin Türkçe, İngilizce ve Atatürk İlke ve İnkılapları gibi. Neden tüm üniversitelerin tüm bölümlerinde çocuk gelişimi temel dersi olmasın? Bence ülkenin geleceğini belirleyen bireylerin çocukların olduğunu söylüyoruz ama onlara nasıl davranacağımızı bilemiyoruz. Bu nedenle tüm herkese zorunlu olarak Çocuk Gelişimi dersi verilmeli.”

K28. “Üniversite bölümlerinde çocuk gelişimi derslerinin zorunlu olması gibi evlenmeden önce ebeveynlere zorunlu bir ebeveyn eğitimi verilebilir. Evet tüm evli çiftler çocuk yapmak zorunda değiller ama çocuklarla elbet iletişim halindedir. Bu nedenle nasıl evlenmeden önce birçok zorunlu belge isteniyorsa, evlenmek için bu ebeveynlik eğitimine katılıp, sertifika programından başarılı olması bir koşul olarak getirilebilir.”

Etkinlikler Teması

Araştırmaya katılan lisans öğrencilerinin babalar için düzenlenebilir özellikteki her türlü eğitimsel veya gelişimsel kısa süreli aktiviteler şeklinde oluşturulmuş alternatif fikirler bu temayı oluşturmuştur. Çalışmada bu tema altında toplam 11 alt tema bulunmaktadır. Bu alt temalar Şekil 5’te verilmiştir.

Şekil 5. Etkinlik Temasını Oluşturan Alt Temalar

Etkinlik teması toplam 11 alt temadan oluşmuştur ve bu alt temalar, drama yoluyla anne baba eğitimleri, sosyal aktivitelerle birleştirilmiş seminerler, babalarında olduğu zamanlarda ev ziyaretleri, babanın içinde olduğu aile katılımı etkinliklerinin artırılması, futbolcuların eğitim kurumlarında seminerlere katılması, babaların ilgisini çekecek fuarların eğitim kurumlarında düzenlenmesi, anne-çocuk ve öğretmen tarafından babaya mektuplar, kurum içi aile eğitiminde babaların katılımının zorunlu hale getirme alt temalarıdır. Bu alt temalara giren ham veri örneklerine aşağıda yer verilmiştir.

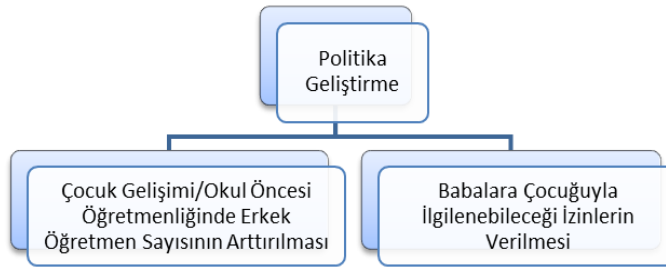
K10. “Restoranlarda diğer personellerinde çalışmasını teşvik etmek için ayın personeli seçiliyor. Anaokullarında da baba katılımı yapanlar arasında ayın babası yapılıp okulun görünen bir yerine bu asılabilir. Bu şekilde diğer babaların da bundan etkilenip, baba katılımı artırılabilir.”

K15. “Erken Çocukluk ile ilgili derslerimizde AÇEV’in annelere çocukları hakkında gelişimi ve eğitimi için mektuplar gönderildiğini hocamız söylemişti. Her eğitim kurumunda düzenli olarak baba katılımının sağlanması amacıyla, çocuğu ile nasıl ilgilenmesi gerektiğine dair bilgileri içeren veya her hafta çocuğu ile yapması gerekenleri içeren her ay birer mektup gönderme etkinliği öğretmenler tarafından yapılabilir.”

K27. “Okul öncesi programında ev ziyaretleri bulunmakta ve öğretmenler tarafından yapılması gerekli. Ben stajda öğretmenime sorduğumda çok az yaptığını belirtmişti ama sadece annelerin evde olduğu zamanlarda ev ziyareti yaptığını da eklemişti konuşmasına. Bence ev ziyaretlerinde babalarında olduğu zamanlarda gerçekleştirilmelidir.”

Politika Geliştirme Teması

Araştırmaya katılan lisans öğrencilerinin babaların katılımını artırıcı yasa tasarılarını ve kanun koyucular tarafından oluşturulacak olan kanunların oluşturulmasını içeren alternatif fikirleri politika geliştirme temasını oluşturmaktadır. Bu tema çerçevesinde 2 alt tema oluşmuştur. Bu alt temalar Şekil 6’da verilmiştir.

Şekil 6. Politika Geliştirme Temasını Oluşturan Alt Temalar

Politika geliştirme teması toplam 2 alt temadan oluşmuştur ve bu alt temalar çocuk gelişimi/okul öncesi öğretmenliğinde erkek öğretmen sayısının artırılması ve babalara çocuğuyla ilgilenebileceği izinlerin verilmesi alt temalarıdır. Bu alt temalara giren ham veri örneklerine aşağıda yer verilmiştir.

K22. “Arkadaşımızın dediği gibi aslında ev ziyaretlerinin yapılma nedenlerinden birisi de erkek okul öncesi öğretmen sayısının az olmasından. Toplumda da bu şekilde bir yargı var. Çocuğun gelişimi ile kadın ilgilenir diye. Bunun önüne geçilmesi için erkek okul öncesi öğretmen sayısının artırılması teşvik edilmeli hükümetler tarafından.”

K13. “Babalar iş yerinden izin alamıyoruz diyor. Alında işverenlere de baktığımızda evet yasal olarak izin vermediği görülüyor. Belki nasıl annelerin doğum izni veriliyor veya süt izinleri varsa, babaların da çocukların gelişimleri ve eğitimleri için yasal olarak belli izinleri olması gerektiğini düşünüyorum. Bu şekilde babalar okullardaki aile katılım süreçlerine daha etkin olarak katılabilirler.”

4. Sonuç ve Tartışma

Okul öncesi öğretmen adaylarının eğitimde baba katılımını arttırmaya yönelik alternatif fikirlerini ortaya çıkarmak amacıyla yapılan çalışmada, öğretmen adaylarının 5 farklı temada alternatif fikirlerinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu fikirler, basın yayın organlarından yararlanma, sosyal medya desteği, baba eğitimleri, etkinlikler ve politika geliştirme temalarından oluşmaktadır.

Öğretmen adaylarının en yoğun olarak çeşitlilik gösteren alternatif fikirlerin etkinlikler temasında toplandığı görülmüştür. Bunun en büyük nedeninin, okul öncesi kurumlarına uygulamaya giden öğretmen adaylarının sürekli

olarak anneler ile karşılaşması olduğu söylenebilir. Özellikle ataerkil toplumlarda çocuğun bakımı ve eğitimi ile ilgili sorumlulukları anneye yüklenmektedir. Beşpınar (2014) tarafından Türk Aile Yapısı araştırması kapsamında 2006 ile 2011 yılı arasındaki çocuğun bakımı ile ilgilenen bireylerin oranları incelenmiş ve çocuğun bakımı ile annenin ilgilenmesi üzerine oran %99,2'den %88'e düşmüştür. Fakat bu oranın hala çok yüksek bir oran olduğu ve babanın çocuğun bakımı ile ilgilendiği oranın ise sadece %2 olduğu görülmüştür. Karakaş (2014)'ın okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocukları olan babaların aile katılımları üzerine gerçekleştirdikleri çalışmasında da, babaların eğitim öğretim sürecinde, öğretmen iletişimi, toplantı ve bireysel görüşmeler temalarında yetersiz olduğu ve aile katılımlarına istekli olmalarına rağmen katılım sağlamadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bunun nedenlerinden birisinin de babaların çocukları ile daha uzak ilişkilere sahip olmasından kaynaklı olduğu düşünülebilir. Özellikle yapılan birçok çalışma incelendiğinde, babaların annelerden daha az çocukları ile zaman geçirdikleri sonucuna ulaşılmaktadır (Collins & Russell, 1991; Lewis & Lamb, 2003; Phares, Fields & Kamboukos, 2009).

Okul öncesi öğretmen adaylarının babaların katılımını arttırmak amacıyla önerdiği alternatif fikirlerden bir diğeri ise erkek okul öncesi sayısının artırılması yönündedir. Millî Eğitim Bakanlığı 2016-2017 eğitim-öğretim yılı kapsamında kamu ve özel sektörde çalışan okul öncesi öğretmen sayılarının istatistiklerini yayımlamıştır. Bu istatistiklere göre kadın öğretmenlerinin sayısının 72352, erkek öğretmenlerin sayısının ise 4032 olduğu görülmektedir (Haskan Avcı, Karababa ve Zencir, 2018). Bir diğer ifade ile Türkiye'de hem özel hem de kamu sektöründe çalışan okul öncesi öğretmenlerinin sadece %5,6'sının erkektir. Özellikle okul öncesi eğitime devam eden çocuğu olan çoğu babanın algılarında okul öncesi öğretmenlerinin kadın olduğu algısı mevcuttur. Bu nedenle kendisinden çok çocuğun annesinin ilgilenmesi yönünde bir algı oluşmaktadır. Yağbasan ve Paksoy (2016)'un okul öncesi öğretmen algısını belirlemek amacıyla yapmış oldukları çalışma sonucunda, okul öncesi öğretmeni denildiğinde kadın cinsiyetinde bir öğretmenin algılandığı, erkek okul öncesi öğretmenlerin başarılı olamayacağı algısının olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Erkek okul öncesi öğretmen sayısının artması ile bu algının yıkılacağı düşünülebilir. Bu sayede babaların da okul öncesi eğitimde etkin bir rolünün olması gerektiği bir nebze de olsa artırılabilir.

Okul öncesi öğretmen adaylarının bir diğer alternatif fikri ise babalara çocukların gelişim ve eğitimlerine aktif katılımını arttırmak için bu konu ile ilgili babalık izinlerinin verilmesidir. Birçok ülkede babalık izinleri farklılık göstermektedir. Bazı ülkelerde babalara da annelere de ebeveynlik izin düzenlemeleri gerçekleştirilirken, bazı ülkelerde sadece annelere ebeveynlik izinler sağlanıp babalara izinler sağlanmadığı görülmektedir. Danimarka'da çocuğu 9 yaşını bitirene kadar toplamda 32 haftalık ebeveynlik izinlerinin annelere verildiği, fakat babalara bu iznin sağlanmadığı görülmektedir. Bir diğer taraftan İsveç'teki durum incelendiğinde, yasalar ebeveynlere ücretli olarak 60 günlük ebeveynlik izni vermekte ve çocuk 8 yaşını doldurana kadar hem anneye hem de babaya toplam 480 günlük ebeveynlik izni sunmaktadır (Kul Parlak, 2016). İspanya'da da benzer uygulamalara rastlanmaktadır. Çocukları dünyaya geldikten sonra hem anneye hem de babaya dört haftalık zorunlu izin verilmektedir. Bebeğin ilk 12 aylık süreci içerisinde ise 8 haftalık ücretli izinlerini istedikleri zaman kullanabilmektedirler. Türkiye'de ise ebeveynlik izni adı altında bir izin bulunmamakta, analık izni, ücretsiz izin ve yarı zamanlı çalışma izni bulunmaktadır. Türkiye'deki yasal izin süreçleri incelendiğinde, doğum sonrasında çocuğun bakımı için yapılandırılmış izinler ağırlıklı doğum yapan kadına yönelik olduğu görülmektedir (Dedeoğlu ve Şahankaya, 2015).

Alternatif fikirlerden bir diğeri de sosyal medyanın baba katılımını arttıracığı yönündedir. Özellikle Türkiye'de yapılan aile katılımı çalışmaları incelendiğinde, sadece babaların değil hem annelerin hem babaların aile katılım çalışmalarına okullarda etkin olarak katılmadığı görülmektedir (Akkaya, 2007; Atakan, 2010). Bunun nedenleri incelendiğinde ise çoğunlukla bir iş yerinde çalıştığı veya evde bakmakla yükümlü olduğu başka çocuğun olması nedeni ile okullardaki aile katılım çalışmalarına katılmadığı tespit edilmiştir (Aydoğan, 2012). Bu katılımın az olması için sosyal medya bir araç olarak kullanılabilir. Balcı ve Tezel Şahin (2016)'ın sosyal medyan aile katılımı üzerine etkisini araştırdıkları çalışmasında Facebook bir araç olarak kullanılmıştır. Çalışma sonucunda sosyal medya araçlarının kısa sürede ebeveyne ulaşmada, kullanışlı ve ucuz olma gerekçesiyle tercih edilebilecek bir yöntem olduğunu vurgulamışlardır. Ayrıca sosyal medyada baba bloggerlarının artması gerektiği bir fikir olarak öğretmen adaylarından gelmiştir. Genel olarak sosyal medya incelendiğinde, anne bloggerların yaklaşık olarak 20 yıldır internette mevcut olduğu, baba bloggerların ise son yıllarda ortaya çıktığı görülmektedir (Ammari, & Schoenebeck, 2015). Scheibling (2018)'in babalık ve erkeklik üzerine yeniden yapılandırmada baba bloggerları araştırdığı çalışmasında, Kuzey Amerika'da gelişmekte olan "Baba Blogger" topluluğu incelenmiş ve hem çevrimiçi hem de çevrimdışı olarak cinsiyet, babalık ve aile birliği konularında konuşulduğu ve özellikle babaların toplumsal cinsiyet rolleri üzerinden yeniden yapılandırmalara gidildiği görülmektedir. Bu kapsamda baba blogculuğunun babalığın ve erkekliğin eşitlikçi ve feminist bir bakış açısı ile yeniden yapılandırılmasında etkin bir rol aldığı savunulmuştur.

Bu araştırmanın sonuçlarına dayanarak şu önerilerde bulunulabilir:

- Baba katılımının artırılması amacıyla ilgili olarak okul öncesi öğretmen adaylarının da içinde bulunacağı geniş çaplı çalıştaylara yer verilmesi ve ortaya çıkan çalıştay raporlarının yasalastırılması için çalışmalar yapılması gerekmektedir.

- Okul öncesi öğretmenliği lisans öğrencilerinden alınan fikirlerin gerçek hayata geçirilmesi için kurum veya kuruluşlar tarafından öğrencilere hem maddi hem de manevi destekler sunulmalıdır.
- Okul öncesi öğretmenliği lisans öğrencileri uygulama derslerinde aile katılımlarında daha çok annelerle çalışmalar gerçekleştirilmektedir. Bu nedenle babaların tutum ve davranışları üzerine net bir düşünce ve gözleme sahip olamamaktadır. Bu nedenle lisans programlarında bulunan uygulamalarda baba katılımı çalışmalarına da yer verilmelidir.
- Baba katılımını arttırmak amacıyla lisans programı öğrencilerinin uygulama derslerinde babalarla görüşmeler sağlayacağı toplantılar düzenlenebilir. Babaların nasıl programlara dahil edileceği babalarla birlikte bu toplantılarda tartışılabilir.

5. Etik Beyanı

Bu çalışmada, Sağlık Bilimleri Üniversitesi Hamidiye Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na başvurulmuş olup, 18.09.2020 tarih ve 20/344 kayıt numarası ile etik kurul kararı alınmıştır. Ayrıca araştırmanın her bir aşamasında tüm yayın etiklerine uyulmuştur.

6. Çıkar ve Katkı Beyanı

Araştırmayı gerçekleştirirken herhangi bir kurum veya kuruluştan maddi ve manevi destek alınmamıştır. Çalışmada herhangi bir çıkar çatışması yoktur. Ayrıca araştırma tek bir araştırmacı tarafından gerçekleştirildiği için tüm katkı tek yazara aittir.

Kaynaklar

- Adler, A. M., & Lenz, K. (2017). *Father involvement in the early years: An international comparison of policy and practice*. Bristol: Policy Press.
- Akkaya, E. (2007). *Academic procrastination among faculty of education students: The role of gender, age, academic achievement, perfectionism and depression*. Unpublished master's thesis, Middle East Technical University, Social Science Institute, Ankara.
- Allen, S., & Daly, K. J. (2007). *The effects of father involvement: A summary of the research evidence* (2nd ed.). Guelph, Ontario, Canada: Health Canada.
- Amato P.R. (1996). Explaining the intergenerational transmission of divorce. *Journal of Marriage & the Family*, 58, 628–640.
- Ammari, T., & Schoenebeck, S. (2015). *Understanding and Supporting Fathers and Fatherhood on Social Media Sites*. Proceedings of the 33rd Annual ACM Conference on Human Factors in Computing Systems - CHI '15. doi:10.1145/2702123.2702205
- Atakan, H. (2010). *Okul öncesi eğitiminde aile katılımı çalışmalarının öğretmen ve ebeveyn görüşlerine göre değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Atmaca Koçak, A. (2004). *Baba destek programı değerlendirme raporu*. http://www.acev.org/docs/raporlar/07_baba_destek_programi_degerlendirme_raporu.pdf?sfvrsn=2 12.02.2016.
- Aydoğan, Y. (2012). Okul öncesi eğitim programlarında aile katılımı. T. Güler (Ed.). *Anne -baba eğitimi içinde* (s. 107-144). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Balcı, A., & Tezel Şahin, F. (2016). Sosyal medyanın aile katılımında kullanılabilirliği üzerine bir inceleme. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(5), 2309-2322.
- Baxter, J., & Smart, D. (2011) *Fathering in Australia among couple families with young children*, Occasional Paper No. 37, Department of Families, Housing, Community Services and Indigenous Affairs, Canberra: Australian Government.
- Beşpınar, F. U. (2014). Türkiye'de evlilik. M. Turğut ve Feyzioğlu, S. (Ed.), *İçinde Türkiye Aile Yapısı Araştırması Tespitler Öneriler* (112-167). İstanbul: Çizge Tanıtım ve Kırtasiye Ltd. Şti.
- Brandth, B., & Kvande, E. (2009). Gendered or gender-neutral care politics for fathers? *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 624(1), 177-189.
- Bronte-Tinkew, J., Carrano, J., Horowitz, A., & Kinukawa, A. (2008). Involvement among resident fathers and links to infant cognitive outcomes. *Journal of Family Issues*, 29(9), 1211–1244.

- Cabrera, N. J., Fagan, J., Wight, V., & Schadler, C. (2011). Influence of mother, father, and child risk on parenting and children's cognitive and social behaviors. *Child Development*, 82, 1985-2005.
- Cabrera, N. J. (2019). Father involvement, father-child relationship, and attachment in the early years. *Attachment & Human Development*, 22(1), 134-138.
- Collins, W. A., & Russell, G. (1991). Mother-child and father-child relationships in middle childhood and adolescence: A developmental analysis. *Developmental Review*, 11(2), 99-136.
- Cyprian, G. (2007). *Vaterforschung im deutschsprachigen raum- ein Überblick über Methoden, Ergebnisse und offene Fragen*. In: T. Mühling and H. Rost (Eds), *Vater im Blickpunkt. Perspektiven der Familienforschung*, 23-48, MI: Barbara Budrich.
- Dedeoğlu, S. & Şahankaya, A. (2015). Türkiye'de iş ve aile yaşamını uyumlulaştırma politikaları. İçinde: S. Dedeoğlu ve A Y Elveren (der.), *2000'ler Türkiye'sinde sosyal politika ve toplumsal cinsiyet* Ankara: İmge Kitabevi.
- Eggebeen, D.J., & Knoester, C. (2001). Does fatherhood matter for men? *Journal of Marriage and Family*, 63, 381-393.
- Ersan, C. (2013). *Baba dil destek programının çocukların dil gelişimine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Fagan, J., & Stevenson, H. C. (2002). An experimental study of an empowerment-based intervention for African American Head Start fathers. *Family Relations*, 51(3), 191-198.
- Flouri, E. (2008). Fathering and adolescents' psychological adjustment: The role of fathers' involvement, residence and biology status. *Child: Care, Health And Development*, 34(2), 152-161.
- Flouri, E., & Buchanan, A. (2003). The role of father involvement and mother involvement in adolescents' psychological well-being. *The British Journal of Social Work*, 33(3), 399-406.
- Gençay, S. (2020, 5 Ocak). *Babamın yeri benim yanımda*. İl Gazetesi. Erişim Adresi: <http://www.ilgazetesi.com.tr/babamin-yeri-benim-yanim-277658h.htm>
- Güneysu, S., Ünlü Çetin, Ş., Tekmen, B., Merdin, E., Bingöl, H. S., Garvis, S., Johansson, T., & Williams, P. (2018). *Haydi babalar, okul öncesi eğitim kurumlarına! Baba katılımı kılavuzu*. <http://okon.baskent.edu.tr/kw/upload/378/dosyalar/Guidebook%20-%20Turkish%20-%20Full%20Text.pdf?page=2&did=41465>
- Günay Bilaloğlu, R., & Aktaş Arnas, Y. (2019). Okul öncesi eğitimde aile katılımı engelleri ve süreçte karşılaşılan sorunlar. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(3), 804-823.
- Güneysu, S., Ünlü Çetin, Ş., Tekmen, B., Merdin, E., Bingöl, H. S., Garvis, S., Johansson, T., & Williams, P. (2018). *Haydi babalar, okul öncesi eğitim kurumlarına! Baba katılımı kılavuzu*. <http://okon.baskent.edu.tr/kw/upload/378/dosyalar/Guidebook%20-%20Turkish%20-%20Full%20Text.pdf?page=2&did=41465>
- Gürşimşek, I., Kefi, S., & Girgin, G. (2007). Okul öncesi eğitime babaların katılım düzeyi ile ilişkili değişkenlerin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33, 181-191.
- Harris, K. M., Furstenberg, F. F., & Marmer, J. K. (1998). Paternal involvement with adolescents in intact families: The influence of fathers over the life course. *Demography*, 35, 201-216.
- Haskan Avcı, Ö., Karababa, A., & Zencir, T. (2018). Male pre-school teacher candidates in the context of gender: Perceived challenges and future concerns. *Hacettepe University Journal of Education*. Advance online publication. doi: 10.16986/HUJE.2018046235.
- Henz, U. (2017). *Father involvement in the UK: Trends in the new millennium*. Families and Societies Working Paper Series, 70. Retrieved from: <http://www.familiesandsocieties.eu/wp-content/uploads/2017/02/WP70Henz2017.pdf>
- Jones, K. (2004). Assessing psychological separation and academic performance in non-resident-father and resident-father adolescent boys. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 21, 333-354.
- Karakaş, H. (2014). *Okul öncesi eğitime devam eden öğrenci babalarının aile katılım çalışmalarına katılma düzeylerinin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sivas.
- Kochanska, G., Aksan, N., Prisco, T. R., & Adams, E. E. (2008). Mother-child and Father-child mutually responsive orientation in the first 2 Years and children's outcomes at preschool age: Mechanisms of influence. *Child Development*, 79(1), 30-44.
- Kul Parlak, N. (2016). *Refah devletinin yeniden yapılanması ve AB ülkelerinde iş-yaşam dengesi*. Ankara: Türk Metal Sendikası Araştırma ve Eğitim Merkezi Yayınları.
- Kuzucu, Y. (2011). Değişen babalık rolü ve çocuk gelişimine etkisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (35), 79-91.
- Lamb, M. E. (2010). How do fathers influence children's development? Let me count the ways. In M. E. Lamb (Ed.), *The role of the father in child development* (5th ed.) (pp. 1-26). Hoboken, NJ US: John Wiley & Sons Inc.

- Lamb, M. E., & Lewis, C. (2010). The development and significance of father-child relationships in two-parent families. In M. E. Lamb (Ed.), *The role of the father in child development* (p. 94–153). John Wiley & Sons Inc.
- Lewis, C., & Lamb, M. E. (2003). Fathers' influences on children's development: The evidence from two-parent families. *European Journal of Psychology of Education*, 18(2), 211–228.
- Loeber, R., & Stouthamer-Loeber, M. (1986). Family factors as correlates and predictors of juvenile conduct problems and delinquency. In M. Tonry, & N. Morris (Eds.), *Crime and justice* (pp. 29-149). Chicago, IL: University of Chicago Press.
- McBride, B. A. (1990). The effects of a parent education/play group program on father involvement on child rearing. *Family Relations*, 39, 250-256.
- Merriam, S. B. (2009). *Qualitative research A guide to design and implementation*. San Francisco, CA Jossey-Bass.
- Mikelson, K. S. (2008). He said, she said: Comparing mother and father reports of father involvement. *Journal of Marriage and Family*, 70, 613-624.
- Mühling, T. (2007) Wie verbringen Väter ihre Zeit? - Männer zwischen Zeitnot und, Qualitätszeit, in T. Mühling and H. Rost (eds) *Väter im Blickpunkt. Perspektiven der Familienforschung*, Opladen: Leske & Budrich.
- Pancsofar, N., & Vernon-Feagans (2010). Fathers' early contributions to children's language development in families from low-income rural communities. *Early Childhood Research Quarterly*, 25(4), 450- 463.
- Patton. M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA Sage Publications.
- Pekel-Uludağlı, N. (2017). Baba katılımında etkili faktörler ve baba katılımının baba, anne ve çocuk açısından yararları. *Türk Psikoloji Yazıları*, 20, 70-88.
- Phares, V., Fields, S., & Kamboukos, D. (2009). Fathers' and mothers' involvement with their adolescent. *Journal of Child and Family Studies*, 18, 1-9.
- Possinger, J. (2013) *Vaterschaft im Spannungsfeld von Erwerbs- und Familienleben*. 'Neuen Vätern' auf der Spur, Wiesbaden: Springer VS.
- Sahip, Y., & Molzan Turan, J. (2007). Education for expectant fathers in workplaces in Turkey. *Journal of Biosocial Science*, 39(06), 843-860.
- Scheibling, C. (2018). "Real heroes care": How dad bloggers are reconstructing fatherhood and masculinities. *Men and Masculinities*, <https://doi.org/10.1177/1097184X18816506>.
- Slaughter, J., & Nagoshi, C. T. (2020). Testing a contextual model of effects of father involvement on child behaviors. *Child Adolescent Social Work Journal*, 1-10, <https://doi.org/10.1007/s10560-020-00649-5>.
- Smith, A. (2011). Working fathers in Europe: Earning and caring. *European Sociological Review*. 27(2), 230–245.
- Sönmez, V., & Alacapınar, F. G. (2011). *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Taşkın, N., & Erkan, S. (2009). The influence of father education programs on the levels of father involvement with children: An experimental study. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37(37), 136-148.
- Tezel Şahin, F., & Özbey, S. (2007). Aile eğitim programlarına baba katılımının önemi. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*. 18(1), 39-48.
- Ünlü, Ş. (2010). *Being fathered and being a father: Examination of the general pattern of Turkish fathers' and their own fathers' involvement level for children between the ages of 0-8*. (Master Thesis) Middle East Technical University, The Graduate School of Social Sciences, Ankara.
- Ünlü-Çetin, Ş. (2015). *Father involvement in early years: Comparing children's perceptions of father involvement with those of their fathers' and mothers'*. (Doctor Thesis). Middle East Technical University, The Graduate School of Social Sciences, Ankara.
- Ünlü-Çetin, Ş., & Olgan, R. (2016). He said, she said, but what do they say?: Young children's perceptions of father involvement. *Early Child Development and Care*, 188(3), 251–263.
- Ünüvar, P., & Senemoğlu, N. (2010). Babaların 3-6 yaş grubu çocuklarıyla geçirdikleri zamanın niteliğinin geliştirilmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27(27), 55-66.
- WHO. (2007). *Fatherhood and health outcomes in Europe*. WHO Regional Office for Europe; Copenhagen, Denmark.
- Wilson, K. R., & Prior, M. R. (2011). Father involvement and child well-being. *Journal of Paediatrics and Child Health*, 47, 405-407.
- Yağbasan, M., & Aksoy, G. P. (2016). Erkek anaokulu öğretmenlerine velilerin bakış açısı (Elazığ ili özelinde bir alan araştırması). *Turkish Journal of Educational Studies*, 3(3), 85-113.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (10. Baskı) Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zanoni, L., Warburton, W., Bussey, K., & McMaugh, A. (2013.) Fathers as 'core business' in child welfare practice and research: an interdisciplinary review. *Child Youth Serv Rev*, 35, 1055–1070.

Zhang, J., Liu, Y., & Hu, T. (2019). A meta-analysis of the relationship between father involvement and problem behaviour among preschool children. *Early Child Development and Care*, 1–23.